

סקירה – כעפעי שחר¹ / הרב חיים סבתו

הרב יהודה בהרב

"אי אפשר לספרות ישראלית שתצליח בלא התקדשות הנשמות של הסופרים" (הרב זצ"ל).² אכן, זיכה אותנו ידידינו הרב חיים סבתו בספרות, לא ספרות מחשבה שהיא בעצם הגות, וגם לא ספרות המחטטת בתוך זוהמת החיים, אלא ספרות המאירה את החיים. מהו הסוד ביצירתו של ר' חיים? על מנת לענות על שאלה זו עלינו להזדקק לאיזמל של מנתחים, ואז ייתכן שהגוף יפורק למרכיביו אך הנשמה תפרח. מאידך גיסא, להעתיק את הספר כצורתו, בזה אין צורך בסקירה, ילך הקורא ויקרא ודיינו. אולם, יש ברצוני לגעת בנקודות האור שבספר משתי סיבות: האחת – מפני שהוא נגע בלבי, וכאשר טוב לאדם, רוצה הוא לשתף את הזולת. השניה – שמא יהיו כאלה אשר לא יבינו, ואהיה בבחינת מעיך ומעוררם. בספר זה ישנה עלילה, והיא כתובה בסגנון "עגנוני", אולם כל אלה הם רק אמצעים לנשמתו של הספר, והיא – הדמות של איש ירושלים.

עזרא סימן טוב, גיבור הספר, הוא אדם חי – לא דמיוני – הגזור מתבנית "נוף מולדתו", ירושלים של מטה, שוק מחנה יהודה, עם קשרים בל ינתקו לירושלים של מעלה, חכמיה, רבניה, פייטניה וחזניה. כל אלה מתוארים בארג סיפורי, שחוט של חן חורזו מראשיתו עד סופו.

אולם, ישאל השואל: "האם לאשתעווי בסיפורי מעשיות קאתינן" (לעסוק במעשה'ך)? ממש לא. יש כאן עומק, אלא שעומק זה נמדד בידי מי שבידו "משקפי צלילה" נכונים: רגש בריא, שכל ישר, ענוה ופתיחות – אלו הם "כלי עבודתו" של עזרא הכובס, עזרא של "זהרי חמה", עזרא של ירושלים, המאמין הגדול בא-לוקים ובאדם.

בצד דברי התורה הרבים, המשובצים כיהלומים המתגלגלים בפיו של תמים זה, ישנו מבט שנון מלא הומור על החיים בכלל: על חוקרי היהדות, על ספרדים ואשכנזים, על חסידים ולמדנים ועל בני אדם בכלל. והפלא: מבט זה (של הסופר, אף הוא מהדמויות שבספר) לא מקלקל לעזרא את תמימותו. כמובן שמי שמכיר את המנגינות של הפיוטים שבספר (ואנכי ביניהם) יהנה שבעתיים, אך דומני ש"אחרוץ דינו" במשפט קצר: אין בו משום ביטול תורה! מעבר לתרומתו של הספר להכרת עולמם הפנימי של חסידי ירושלים, יש בו משום חיזוק של יסודות הנפש לכל הבא לעלות אל הקודש, ולגדול בתורה ובעבודת ה'. ולידידי ר' חיים – כה לחי!

¹ מעשה בעזרא סימן טוב, ספרי חמד, תשס"ה.
² אורות עמי פ"א (אורות התחייה ל"ו).